

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Ir. B. ter Brugge, Almelo; Dr. K. J. Cremer, Kampen; Dr. R. J. Dam, Kampen; Dr. A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr. D. van Dijk, Groningen; Dr. K. Fernhout, Baarn; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr. W. H. Gispens, Delft; Dr. J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr. J. van Herksen, Ermelo; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; A. Jansse, Biggkerke; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. J. v. d. Linden, Tzum; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs. Joh. Luijkemaar Francken, Rotterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr. G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr. R. Schippers, Wanswerd; Dr. J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs. H. Smilde, Groningen; Drs. H. Smitskamp, 's-Gravenhage; D. Stroot, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr. C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. C. Veenhof, Harkstede; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De volheid des tijds. — Uit de Schrift: De Macht der Kerk (Openb. 11:6). — Kerkelijk Leven: Cultuur-optimisme of cultuur-pessimisme, — een versleten dilemma. Zoo lang mogelijk, zoo kort mogelijk, zoo haastig mogelijk. Handelingen 9 (met 22 en 26) en 15 vergeleken met Galaten 1 en 2. — Even parkeer: De nood aan Candidaten. — Literatuur en Kunst: Kerst-vertelboek. — Vragen van Jongeren: „Onze kerkgang” (Slot). — Ziekte: Het Creatianisme bij Augustinus. I. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Het Duitse Nat.-Socialisme. V. — Brief uit Amerika: „Karl Barth en Christelijke Eenheid”. — Persschouw. — Boekbespreking.

HOOFDARTIKEL

De volheid des tijds.¹⁾

„De volheid des tijds” is een uitdrukking der Heilige Schrift, die dus ook in haar licht bezien, en naar het verband, waarin zij daar voorkomt, verstaan en verklaard moet worden.

Wij vinden haar in Galaten 4:4. Daar schrijft de apostel Paulus: Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit eene vrouw, geworden onder de Wet, opdat Hij degenen, die onder de Wet waren, verlossen zoude, opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. En hij wijst aldus op den samenhang tusschen deze volheid des tijds en enerzijds de komst en heilsverving van den mensch geworden Zoon van God, en anderzijds de uitwerking daarvan in de verlossing en verheffing van hen, die in den Christus Gods gelooven, vgl. ook Eph. 1:9 en 10. Dat moet er bij de bespreking van de volheid des tijds toe leiden om na te gaan, waarin zij bestond ten aanzien van de komst van den Zoon Gods in de wereld met Zijne Evangelieprediking en Zijnen kruisdood, en vervolgens wat zij insloot en betekende met betrekking tot de verbreiding van Gods heilboodschap in Christus onder de volken ter zaliging van het verloren mensdom.

Nu kunnen we de wereld der menscheit van dien tijd te dezer zake onderscheiden in Joden en heidenen, en zullen dus voor de goede orde achtereenvolgens moeten overwegen, wat de „volheid des tijds” zegt aangaande de Joden, zoowel in Palestina, als in de Diaspora of verstrooiing onder de volken en in de verschillende landen van destijds, en wat zij aangeeft inzake de volkeren of heidenwereld, en bepaald die van het Romeinsche wereldrijk.

De aanduiding „volheid des tijds” geeft te kennen, dat het met den tijd gaat als met den mensch, en met het dier, en met de plant. Er is een begin, en er is daarna groei, en tenslotte komt er een eind. En bij dien groei gaat het naar vaste maat. Is al in de beginperiode de ontwikkeling snel, zij gaat niet door, maar bereikt zekere hoogte of uitgebreidheid, en komt dan tot stilstand, en gaat allengs over in verval, om uit te loopen op ontbinding. „Wat uit stof is, neemt een end, door den tijd, die alles schendt.”

Maar ook deze tijd zelf is aan de vergankelijkheid onderworpen. „Opgaan, blinken en verzuken, is het lot van iederen dag”. Ook de tijd zelf was er eens niet. En straks zal hij er niet meer zijn op die wijze, waarop hij nu bestaat. Hoe wij filosofisch den tijd bepalen moeten, zij nu daar gelaten. Maar ook hij verloopt niet eenerlei, noch eindeloos. Er is ook bij hem ontwikkeling, een uitgroeien tot zekere maat, die bereikt moet worden, een komen tot zijne bestemming steeds meer, totdat ten laatste zijn volle doel bereikt is. En dan treedt na zekeren duur ook bij hem de

overgang in en komt het einde. Willen wij den tijd eene bestaanswijze en maat noemen van al 't geschapene, — want God heeft wel ook den tijd geschapen, maar is Zelf niet aan den tijd onderworpen, en kent geene verandering maar is de Eeuwige, — dan ligt in „de volheid des tijds” aangeduid, dat het gansche wereldgeheel, met alle schepselen in onderlingen samenhang, tot zoodanige constellatie en gesteldheid gekomen was, als God voor de uitvoering van Zijn groote heilsplan, dat het centrum van het gansche wereldverloop vormt, vastgesteld had.

We denken hier allereerst aan de menscheit en hare geschiedenis. Maar niet zij alleen was hierbij betrokken, zooals we kunnen weten uit de ster, die aan de wijzen uit het Oosten verscheen, en hen daarna voorging van Jeruzalem naar Bethleem, en gelijk we ook kunnen verstaan uit het invallen der drie-urige duisternis, toen de Heere Jezus leed aan het kruis en klagen moest: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten! Ook straks aan het einde dezer wereldgeschiedenis zullen zon en maan verduisteren en de sterren van den hemel vallen en de hemelen met een gedruisch voorbijgaan, en de elementen branden en vergaan, om plaats te maken voor een nieuwen hemel evenzeer als voor eene nieuwe aarde, zoodat de geheele schepping vrijgemaakt wordt van de dienstbaarheid aan de verderfenis.

Maar God heeft den mensch gesteld tot koning over de aarde met wat tot haar behoort. Alle dingen heeft Hij aan zijne voeten onderworpen, en daarbij niets uitgelaaten. Waarom met den mensch ook het gansche heelal viel, doch om ook weer met hem in en door Christus opgericht te worden. En aldus in de geschiedenis der menscheit het middelpunt van de geheele wereldgeschiedenis, en wordt deze laatste door de eerste a.h.w. beheerscht.

Daarom betreft deze volheid des tijds in de eerste plaats de geschiedenis en gesteldheid der menscheit met hare onderscheiden volken en dezer toestand en onderlinge verhoudingen. Bij die menschenwereld vooral, en bij hare verschillende deelen, de velerlei natien en volken, kan verandering gezien worden al de eeuwen door, ook in dezen zin, dat zij opkomen, een periode van bloei doorleven, daarna inzinken of wegvallen, elkander in overheerschende machtspositie afwisselen en opvolgen, hoewel zij toch met elkander eene eenheid vormen. Dat komt vooral tot uitdrukking in het geweldige beeld, dat Nebucadnezar in zijnen droom aanschouwde, met het hoofd van goud, de borst en de armen van zilver, den buik en de dijen van koper, en de schenkelen en voeten van ijzer en leem. De rijken, door die onderscheiden metalen en stoffen voorgesteld, waren verschillend in macht en heerlijkheid, maar vormden toch één geheel, wisselden elkander af en volgden elkander op, maar gingen ten laatste ten gronde, zoowel het een als het ander, en eindelijk zelfs alle tezamen. We behoeven ook verder maar aan het nachtgezicht in Daniël 7 van de vier groote dieren, leeuw, beer, luipaard, en het vierde, verschrikkelijke dier, die elkander opvolgende wereldrijken verzinnebeelden, te denken, en aan hetgeen Johannes op Palmos zag, en hij in Openbaring 13 en 17 mededeelt.

Van de gansche menscheits- en volkerengeschiedenis is nu weer, tot op de komst van den Zoon Gods in ons vleesch, de geschiedenis van het Oude Bondsvolk, de Israëlieten, uit Abraham, Izaak en Jacob gesproken, en aan wie God Zich als hunnen God in bijzonderen zin had willen geven, het middelpunt, de spil, om welke zij zich beweegt. Dat vernemen we met duidelijke woorden in Jesaja 45, waar de Godsspraak luidt: „Alzoo zegt de Heere tot Zijnen gezalfde tot Kores, wiens rechterhand Ik vat om de volkeren voor

zijn aangezicht neder te werpen, en Ik zal de leenden der koningen ontbinden om voor zijn aangezicht de deuren te openen en de poorten zullen niet gesloten worden: Ik zal voor uw aangezicht gaan, en Ik zal de kromme wegen recht maken, de koperen deuren zal Ik verbreken, en de ijzeren grendelen zal Ik in stukken slaan, en Ik zal u geven de schatten die in de duisternis zijn, en de verborgene rijkdommen; opdat gij moogt weten, dat Ik de Heere ben, die (u) bij uwen naam roept, de Gods Israëls; om Jacobs mijns knechts wil en Israëls, mijn uitverkorenen; ja Ik riep u bij uwen naam, Ik noemde u toe, hoewel gij Mij niet kende!”

Daar wordt het dus op onmiskenbare wijze uitgesproken dat Kores, d.i. Cyrus, de geweldige stichter van het Medisch-Perzische wereldrijk, met al zijne veroveringen, verwekt werd en tot heerschappij kwam, koningen versloeg, steden innam, grooten rijkdom verwierf, om den wille van Jacob, d.i. Israëls volk, den uitverkorene des Heeren. En tevoren lezen we in Jes. 10 aangaande het aan Cyrus tientallen van jaren voorafgaande Assyrische wereldrijk: „Wee den Assyriër, (die) de roede mijns toorns is, en mijne grimmigheid is een stok in mine hand: Ik zal hem zenden tegen een huichelachtig volk, en Ik zal hem bevel geven tegen het volk mijner verholgenheid, opdat hij den roof roove en de plundering plundere, en het ter verreding stelle gelijk het slijk der straten: hoewel hij het zóó niet meent en zijn hart alzóó niet denkt, maar hij zal in zijn hart hebben te verdelen en uit te roeien niet weinige volken.” En dan zegt de Heere enkele verzen verder: „Zal eene bijl zich beroemen tegen dien, die daarmede houdt? Zal een zaag pochen tegen dien, die ze trekt? Alsof een staf bewoog degenen die hem opheffen!” En wat aldus gold van de Assyrische en de Medisch-Perzische wereldrijken en heerschers, dat ging evenzeer op met betrekking tot de Babylonische en de Grieksch-Macedonische en de Romeinsche wereldheerschappijen in haar opkomen en woeden en te gronde gaan; dat was waar ook van Egypte en Pharaon en van al de volken der oudheid. Daarom heb Ik u verwekt, opdat Ik mijne kracht (aan) u betoonde, en opdat men Mijnen Naam vertelle op de gansche aarde, was des Heeren Woord tot den Pharaon bij Israëls uitleiding uit Egypte, die door geweldige plagen tot vrijlating van het oude volk Gods gedwongen werd, en ten laatste omkwam in de Rode Zee, Ex. 9:16. En in Jeremia 51 lezen we, dat de Heere tot Israël zegt: „Gij zijt Mij een voorhamer (en) krijgswapenen, en door u zal Ik volken in stukken slaan, en door u zal Ik koninkrijken verderven, en door u zal Ik in stukken slaan het paard en zijnen ruiter, en door u zal Ik in stukken slaan den wagen en zijnen ruiter; en door u zal Ik in stukken slaan den man en de vrouw, en door u zal Ik in stukken slaan den oude en den jonge, en door u zal Ik in stukken slaan den jongeling en de jonkvrouw; en door u zal Ik in stukken slaan den berder en zijne kudde, en door u zal Ik in stukken slaan den akkerman en zijn juk (ossen), en door u zal Ik in stukken slaan landvoogden en overheden. Maar Ik zal Babel en allen inwoners van Chaldéa vergelden al hunne boosheid, die zij gedaan hebben aan Sion, voor ulieder oog, spreekt de Heere.”

Bij Israël ging het echter op zijne beurt weer om den Christus Gods, Die uit dat volk geboren zou worden. Want de zaligheid is uit de Joden. De groote roode draak die zeven hoofden en tien hoornen had, met zeven koninklijke hoeden op zijne hoofden, en wiens staart het derde deel der sterren trok en ter aarde wierp, en die den Satan voorstelt als den innerlijken bezieler en verschrikkelijken hanteerder der wereldmachten, stond dan ook vóór de vrouw, die baren zoude, om haar

¹⁾ In verkorten vorm als radio-rede uitgesproken op 9 December 1935.

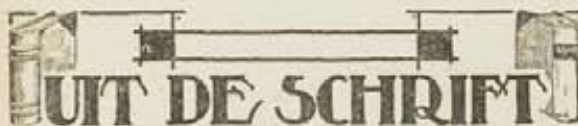
kind te willen verslinden, wanneer dat geboren zoude zijn. Openb. 12. Dat kind was de Messias, de Christus Gods. En die vrouw was allereerst de Oudtestamentische gemeente Gods, het oude bondsvolk van Israëls natie. Gedreven door den hellevorst waren de groote wereldheerschappijen, en zelfs niet alleen deze, maar ook de kleinere machten, er al de eeuwen door op uit, om Israëls volk ten onder te brengen en uit te roeien, zooals dat reeds begonnen was door den Egyptischen Pharaon, teneinde de Christus Gods er niet uit zoude kunnen voortkomen. Jesaja zegt daarom: In al hunne — dat is der Israëlieten — benauwdheid was Hij benauwd, n.l. de Engel des verbonds, de Zone Gods, Die in de wereld komen zoude, gelijk er volgt: en de Engel Zijns aangezichts heeft ze behouden; door Zijne liefde en door Zijne genade heeft Hij ze verlost, en Hij nam ze op en droeg ze alle de dagen van ouds. God wilde, zooals we in Eph. 1 lezen, in de bedeeling van de volheid der tijden alles wederom tot één vergaderen of onder één hoofd vereenigen, in Christus, beide dat in den hemel is en dat op de aarde is. En in Mal. 3 kondigt de Heere aan: „snellijk zal tot Zijnen tempel komen die Heere, Dien glijeden zoekt, te weten de Engel des Verbonds, aan welken gij lust hebt, zie Hij komt, zegt de Heere der heirscharen.”

Zoo was de komst van den Zone Gods in onze menschenlijke natuur, en het heilswerk, door Hem te volbrengen, het doel van Israëls geschiedenis, en daarmede van die der volkeren en der wereld. Om die komst en dat verlossingswerk wendte zich al de eeuwen van zijn bestaan tot Christus' geboorte de historie van Israëls volk, en in samenhang daarmede die van alle naties en der geheele menscheit, ja van de gansche wereld. Scheen het ook meermalen anders, zoodat het was, alsof de geweldenaars de volken overheerschten naar hunnen wil, gelijk een Nebucadnezar bralde: Is dit niet het groote Babel dat ik gebouwd heb tot een huis des koninkrijks, door de sterkte mijner macht, en ter eere mijner heerlijkheid? (Daniël 4), en alsof de groote wereldheerschappijen met Israël handelden overeenkomstig eigen begeeren, en alsof de Christus Gods het slachtoffer was van de listige boosheid Zijner vijanden, de Joodsche oversten, zoo was dit toch enkel het uitwendige voorkomen. Wezenlijk stond het gansch anders en veeleer vlak omgekeerd. Omdat Christus sterfven moest tot verzoening van Zijn volk, en ter redding der wereld, daarom moesten Kajafas en de Joodsche Raad Hem overleveren aan Pilatus, en deze Hem nagelen aan het kruis. Nebucadnezar was slechts aangestelde des Heeren, die al zijne macht zich door Hem zag ontnemen (Dan. 4 vs 31—35), en die ook legen het twee-stammenrijk en tegen andere volken Gods raad uitvoerde. Zie, moest Jeremia als woord Gods tot Juda's volk spreken, Ik zal zenden en nemen alle geslachten van het Noorden, spreekt de Heere, en tot Nebucadnezar den koning van Babel, Mijnen knecht, en zal ze brengen over dit land, en over zijne inwoners, en over alle deze volken rondom, en zal ze verbannen en zal ze stellen tot eene ontzetting en tot eene aanfluiting en tot eeuwige woestheden, Jeremia 25:9. En even later moest deze profeet in betrekking ook tot Egypte en de daarheen getrokken Israëlieten spreken: Zóó zegt de Heere der heirscharen, de God Israëls: Zie, Ik zal henenzenden en Nebucadnezar den koning van Babel, Mijnen knecht, halen, en Ik zal zijnen troon zetten boven op deze steenen die Ik verborgen heb; en hij zal zijne schoone tent daarover spannen. En hij zal komen en Egypteland slaan, Jer. 43:10. Niet Nebucadnezar heerschte dus, maar hij was ook in zijn overheerschen niets dan knecht Gods tot tuchtiging van Juda en de volkeren, en om dezer geschiedenis, dus ook die van Juda of het oude volk Gods, te bepalen. En tevoren sprak de Heere in gelijken zin van Assyrië's koning, dat hij in zijn veroveren van de volken en in zijn benauwen ook van Jeruzalem, maar was de roede Zijns loorns, en gelijk eene bijl, waarmede God sloeg, of als eens zaag, die Hij trok, Jes. 10. Evenzeer was Pharaon door God verwekt, opdat Zijne macht en heerlijkheid in de plagen over Egypte tot loslating van Israël zouden uitblijken en verteld worden op de gansche aarde, Ex. 9:16.

Kampen.

S. GREIJNDANUS.

(Wordt vervo'gd.)

UIT DE SCHRIFT

De Macht der Kerk.

Dezen (de twee getuigen) hebben macht den hemel te sluiten, opdat er geen regen regene in de dagen hunner profeteering; en zij hebben macht over de wateren, om die in bloed te verkeeren, en de aarde te slaan met allerlei plaag, zoo menigmaal als zij zullen willen. Openb. 11:6.

Mozes, de spreker van de woorden Gods, en Elia, de man van het gebed (Jac. 5:17) waren twee zeer grooten van het Oude Verbond. Groot

daarin, dat de eerste, Mozes, den grondslag mocht leggen van Israëls zelfstandig volksbestaan, speciaal van Israël als volk van Gods verbond — daartoe moest hij het, negatief, losmaken uit de anti-Goddelijke macht, Egypte, en, positief, het brengen de woorden van Gods verbond — dat de tweede, Elia, in critieke dagen, toen bondsbreuk dreigde, het volk weer deed kiezen voor en terugvoerde tot den HEERE. Mozes maakte de Kerk los uit de wereld, Elia verdreef de wereld uit het midden der Kerk. Daartoe verleende God hun beiden groote macht; wondere teekenen geschieden door hen bij dit begin en bij dit keerpunt in Israëls historie; en daardoor juist namen zij hun voor de geschiedenis van het bondsvolk zoo belangrijke plaats in.

Wat beteekent de Kerk van het Nieuwe Verbond bij deze grooten, Mozes en Elia? Waar is haar macht? Waar zijn haar wonderteekenen, haar grootere werken?

In uitwendig vertoon, in concreet als haar daden waarneembare machtsdaden, kan zij tegen de Kerk van den ouden dag niet op; in dat opzicht gelijkt ze haar Heiland, Die ook eens bij Mozes en Elia achterstond in heerlijkheid, Zijn heerlijkheid ontleende aan de hunne... Maar wat aangaat het vermogen om de krachten voor de komst van het Godsrijk in werking te zetten, gaat Christus en dus ook de Kerk van vandaag Mozes en Elia zeer ver te boven.

Christus deed en doet Zijn ambtswerk en los breken de krachten der toekomstige eeuw.

De Kerk verricht haar ambtelijken dienst, zij predikt het Woord, dat biddend uitdrukt; de twee getuigen (dat is de Kerk in haar ambtelijke verrichtingen) profeteeren, en geweldig is de uitwerking. Uit de wereld worden ze uitgehaald, losgemaakt, die de gemeente van den nieuwen dag vormen; uit de Kerk wordt uitgedreven, al wat met haar wezen, haar-van-God en van-Christus-zijn, niet strookt.

Naar uitwendigen maatstaf moge dat gering zijn, toch is dit groot, want door dit profeteeren vergadert Christus Zijn gemeente en houdt Hij haar zuiver. Dat doet Hij ook nu, in dagen van afval en valsche synthese. Dat doet de Kerk zelf, als zij profeteert.

Wie zou dan nog bezorgd zijn?

Toch, daarbij is ook naar buiten tredend vertoon, zijn ook uiterlijk waarneembare machtsdaden. De groote daden der Kerk worden geteekend met beelden, die geheel zijn ontleend aan 'levenswerk van Mozes (water in bloed veranderen, allerlei plagen) en Elia (geen regen). Als de Kerk profeteert, dan zijn de gevolgen er niet alleen in de geestelijke wereld, in de omzetting van harten, maar ook, zoo groot is haar macht, in de wereld der natuur en cultuur. Door haar profeteeren brengt ze allerlei crisissen op de aarde — droogte, misgewas, hongersnood; ziekten en sterfgevallen, allerlei plagen — haar profetie is de kracht, waardoor Gods oordeelen worden onthouden, losgemaakt.

Het is wel niet uitwendig zichtbaar, dat die oordeelen er zijn door het werk, het machtsgebruik der Kerk. Maar dat behoeft ook niet. Slechts de Antichrist (met de antichristelijke wereld) legt er alles op toe, dat nauwkeurig geconstateerd kan worden, dat de bijzondere wonder-teekenen, die geschieden, zijn werk zijn; dat is de armoede, de uitwendigheid van zijn optreden.

Maar de Kerk heeft er geen behoefte aan, te demonstreeren met haar daden. Haar doel is te profeteeren. 'Is haar genoeg door het geloof te weten, dat, als zij profeteert, er ook wal gebeurt in de wereld, Gods gerichten dan komen. 'Is haar niet te doen om die gerichten, maar om Kerk-formeeren en Kerk-zuiverend werk te verrichten. Daartoe profeteert ze. En dan dankt ze haar God, dat er door haar profeteeren krachten loskomen, die op hun beurt ook weer Kerk-vergaderend en Kerk-zuiverend werken.

Profeteer dan, Kerk, met Mozes. En doe het biddend, met Elia. Dan moge het donker worden, omdat oordeel op oordeel zich stapelt, ook voor u zelf, maar Gods gemeente wordt er door vergaderd en geheiligd!

En dat de wereld bevel!

Want Christus komt ten gerichte; Hij is nu al komende. En nu al oefent Hij gericht over de wereld door middel van Zijn Kerk; als deze profeteert, dan maakt zij los de in Gods Raad besloten oordeelen, die voor de wereld nu reeds zijn het begin van het eindgericht.

Dat moge niet aanwijsbaar zijn, de Kerk gelooft Gods Woord, gelooft, dat zij thans al het gericht over de wereld brengt.

Dus vreest zij de wereld en haar dreiging niet, integendeel zij profeteert, dat is, zij vergadert Gods Kerk en brengt ten onder alle vijanden van God en van haarzelf.

's Gr.

D. V.

KERKELUK LEVEN

Cultuur-optimisme of cultuur-pessimisme, — en versleten dilemma.

Het is nog niet lang geleden, dat we in onze kringen inzake „de” cultuur elkaar belangstellend bestudeerden, om te ontdekken, wie cultuur-optimist en wie cultuur-pessimist was. De wijze, waarop indertijd Dr A. Kuyper het in 1911 geboren tijdschrift „Stemmen des Tijds” beoordeelde in „De Standaard” (zie de nummers van 4 November en 11 November 1911, en de artikelen „Bundel-gewijs” in de nummers van 21, 23 en 25 Maart 1912) was zelf reeds een duidelijk symptoom van de verlegenheid, waarin in die dagen het gereformeerde, het christelijke volk zich vond. De Kuyper tracht in die artikelen ook nog met een enkel woord tusschen „christendom” en „cultuur” te onderscheiden; stelt het christendom voorop, verlangt echter, dat men óók op het „terrein van de gemeene gratie” zijn vleugelen als christen breed uitslaan zal, en wil op deze wijze gaarne tusschen christendom en cultuur een verbinding leggen. Hij waarschuwt echter tegen synthese, ziet er niet tegen op (men durfde toen meer dan tegenwoordig) critiek te oefenen op het feit van de publicatie in deze revue van een geschrift van één zijner dochters, komt straks tot puntige critiek, wanneer het synthetisch orgaan de pland misslaat, maar — en hierom is het ons te doen, hij tracht in elk geval onder den drang van zijn suggestieve hypothese van een „terrein der gemeene gratie”, weifelaars op te wekken om niet in cultuur-pessimisme zich te verliezen, doch oók op dit terrein hun geluid mede te laten hooren.

Sedert Dr Kuyper schreef, is er wel veel veranderd. En de verandering is vrij acuut. Van een apart terrein der gemeene gratie willen onder ons velen niet meer weten. Het is meer dan een publiek gezegd. Dat er voor „de” cultuur een afzonderlijk terrein zou zijn, ontkennen zij, gelijkt zij ook ontkennen, dat er een afzonderlijk terrein zou zijn voor „het christendom”, of de „bizonder genade”.

Nu zijn er, die hiervan een weinig terugschrikken. Zij vreezen, dat prijsgeven van deze twee-terreinen-leer óf een terugvallen in het cultuur-pessimisme, óf een overwoekering van het cultuur-optimisme beteekent. Zij duchten dus óf het gevaar van een weer „afgescheiden” christendom, óf dat van een verwereldlijkt christendom.

Het is daarom goed, er op te letten, dat niet alleen van binnen uit, doch ook van buiten af heel deze problematiek tegenwoordig doorbroken wordt. Men behoeft maar na te gaan, hoe bv. Brunner over „de cultuur” spreekt, om te constateren, dat heel het dilemma van cultuur-optimisme dan wel cultuur-pessimisme door hem wordt prijsgegeven. De cultuur, zoo zegt hij, heeft altijd een Januskop. Uitgaande van het op zijn standpunt toch wel verwonderlijke begrip van den z.g. Logos spermatis, komt hij tot een cultuur-waardeering, welke zich geen oogenblik leent voor den vroeger zoo suggestief-dwingenden oproep om te kiezen tusschen cultuur-optimisme en cultuur-pessimisme. Tengevolge van zijn eigenaardige opvatting van de verhouding tusschen eeuwigheid en tijd, natuur en genade, geeft Brunner een bepaalde opvatting van de relatie tusschen natuur en geschiedenis. Van „geschiedenis” wil hij bij de natuur niet gesproken hebben. „Geschiedenis” behoort niet tot de natuur, maar alleen tot menschen en menscheit. Een opvatting, die oorspronkelijk door onjuist schijnt, maar die bij Brunner mede moet helpen, om den weg te bereiden voor zijn nu volgende stelling, dat geschiedenis steeds het midden houdt tusschen het zinvolle en het zinledige, tusschen vergankelijkheid en eeuwigheid. Dit brengt dan weer een bepaalde opvatting mee inzake de cultuur met haar reeds gemelde Janus-gezicht. Alle cultuur, zoo zegt Brunner, heeft dit dubbele gezicht: zoowel een vlucht uit de eeuwigheid als ook een verlangen naar de eeuwigheid. Boven den innerlijke gespletenheid komt de cultuur nimmer uit. Zij blijft liggen onder dit nog al gematigde oordeel.

Nu moge het onze opmerkzaamheid hebben, dat deze opvatting van Brunner onmiddellijk verwant is aan de opvattingen der romantiek, die door Brunner aanvankelijk zoo scherp bestreden is. De these immers, dat de cultuur tegenover de eeuwigheid of het eeuwige zoowel een middelpunt vliedende als ook een middelpunt-zóókende kracht vertoont, lijkt bijzonder veel op de filosofie der romantiek, met name bij Schelling en Schleiermacher. Ook door dezen toch werd het „universum” bewogen geacht door twee elkaar tegengestelde krachten, die echter steeds tegelijkertijd met elkander pleegden op te treden: de „Ich-trieb” en de „Fern-trieb”. De „Ich-trieb” dan ongeveer hetzelfde als de drift, om alles naar zich toe te trekken, zichzelf tot middelpunt te nemen van alle leven en leevenbeweging. En de „Fern-trieb” is de daartegenover staande beweging, welke van het subject zelf af

ziet, zich eeuwige enz.

Er is wel dan van een begrip kende over een verhaal van voorstelling, van het deel bepaalde beo omwoelt; bij het deel na duren het zelf. Zoo v zelfzuchtige, van den „Ich-gehangen. de preek, van zich in den beken wijn in de wandelende verhaalt, da gebed, dat „bangen, gelij Die preek dienste — dat de „Ich-ker en de b verhouding evenmin wil ling dat een den schenke samengang v en dienen.

Moest nu en bakker s afbeelding v ons zeggen eeuwigheid, tot de een degelijk beid van de onth Faraonisch maar zonde en haar ten eenheid-van-beeld geven, trieb” heeft de kracht d aan den bak heet hij hen maar weer zich-zelf-af-gevolge van het specifiek hierin zoek de elgen o de mensche een individu zijn, daar dat de cultu door de mei zoowel van cultuur-pess wege de aan of ter wille lachen. Het bakker ooit mogen te „l ker uit eigen hangen. Al r tiek groot e de romantie der „attract „universum Brunner (te scheiding v toch heeft v schiedenis l christendom gen, ook op in geen enk enkel „eilar anderzijds eeuwigheids met zijn lac zou de een vreezen vor nis, zegt Br poging tot van het „ge dene) en t gratie. Zij t oprichting e formaties, als óók d der geschie vanuit zulk ook geen Uiteraard teekenis. W scherpe sch bij voorbaal der religie lende, op-er thesen en blijkt ook t tuur-pessim geen van be